

CARACTERE SPECIFICE VINOVĂȚIEI – CONDIȚIE A RĂSPUNDERII JURIDICE CIVILE

Eugenia COJOCARI, Tatiana IVANCOVA*

Universitatea de Studii Politice și Economice Europene din Moldova „Constantin Stere”

*Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

În acest articol autorii și-au propus scopul să analizeze particularitățile caracterelor specifice vinovăției – condiție a răspunderii juridice civile în ambele ei forme din cadrul dreptului civil, pentru a determina rolul și importanța acestora în aplicarea răspunderii civile și repararea prejudiciului. Pentru realizarea acestui scop și determinarea rolului, importanței și particularităților caracterelor specifice ale vinovăției din dreptul civil, autorii au analizat legislația în vigoare a Republicii Moldova, a altor state, precum și doctrina. Ei au caracterizat noțiunea de vinovăție, caracterele ei specifice, propunând o definiție proprie, specificul căreia constă în faptul că apare și ca noțiune de culpă, greșală, prin care se subînțelege atitudinea persoanei față de fapta săvârșită, toate având un caracter subiectiv. Sunt evidențiate și analizate următoarele caractere specifice vinovăției civile: intelectual, volitiv, exterioritiv. Pentru a formula unele concluzii și recomandări proprii, autorii au analizat în aspect de drept comparat Codul civil al Republicii Moldova, ale altor state cu referire la subiect, precum și doctrina. În rezultatul cercetărilor efectuate sunt formulate concluzii și înaintate recomandări, principala fiind că vinovăția – condiție a răspunderii juridice civile – este nu doar necesară, dar ar fi bine ca la aplicarea răspunderii juridice civile, la determinarea valorii prejudiciului cauzat să se țină cont de formele și de gradele acesteia, așa ca în dreptul penal.

Cuvinte-cheie: *vinovăție, culpă, greșală, răspundere juridică civilă, caracter intelectual, caracter volitiv, caracter exterioritiv.*

SPECIFIC CHARACTERS GUILT – CONDITION OF LIABILITY CIVIL LEGAL

In this article the authors aimed to analyze the peculiarities of specific characters guilt - condition of civil liability in both its forms of civil law to determine the role and importance in the application of liability and compensation. In achieving this goal and determining the role, importance and characteristics specific character of guilt in civil law, the authors analyzed the legislation in force in the Republic of Moldova, other countries and doctrine. I have characterized the notion of guilt, specific characters, proposing its own definition, its specificity is that which appears as a notion of fault, mistake which in understanding attitude towards the act committed person, all of a subjective character. The authors highlight and analyze civil guilt following specific characters: the intellectual, volitional, exterioritive. To formulate its conclusions and recommendations the authors analyzed the aspect of comparative law in force Civil Code of the Republic of Moldova, other states with reference to the topic and doctrine. The results of the investigations, the authors have come up with conclusions and recommendations, the main being that guilt – condition of civil liability is not only necessary but as well as the application of civil liability, in determining the injury to consider the forms and grades such as its criminal law.

Keywords: *guilt, fault, mistake, civil liability, the intellectual character, volitional character, character exteriorized.*

Introducere. Una dintre cele mai răspândite și discutabile forme ale răspunderii juridice este răspunderea juridică civilă, ale cărei condiții sunt asemănătoare cu cele ale răspunderii juridice, dar care dispun de particularități ce o deosebesc de alte forme. Astfel, aceste condiții sunt: fapta ilicită, prejudiciul, raportul de cauzalitate și vinovăția. Deși fiind foarte mult timp în structura condițiilor de aplicare a răspunderii juridice, la aplicarea răspunderii juridice civile nu se ținea cont de vinovăție, adică nu se stabilea corelația dintre fapta ilicită și atitudinea psihică a autorului față de ea. Ca urmare, în doctrină au apărut diverse opinii controversate cu privire la această condiție și chiar se opina că nu mai este necesară la aplicarea răspunderii juridice civile. Fiind a patra condiție a răspunderii juridice civile, astăzi atât în doctrina Republicii Moldova, cât și în practica judiciară ea este adeseori diminuată, iar legislația, deși o reglementează, considerăm că nu în măsură necesară, deoarece practica mondială tot mai des recurge la o aplicare mai vastă a răspunderii juridice civile, fiind cea mai umană.

În ce ne privește, considerăm că această condiție, vinovăția, este nu doar necesară, dar ar fi bine ca la aplicarea răspunderii juridice civile, la determinarea valorii prejudiciului cauzat să se țină cont și de gradele acesteia, așa ca în dreptul penal.

Cu atât mai mult că această condiție este reglementată și constituțional. Astfel, la art.21 Legea Fundamentală a statului nostru prevede că orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa

va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale [10]. Ea este o condiție specifică tuturor formelor de răspundere juridică, dar reglementarea și practica aplicării este diferită. Totodată, trebuie de accentuat că în dese cazuri la examinarea și soluționarea litigiilor civile și economice, dar și a infracțiunilor se acordă tot mai puțină atenție vinovăției. De aceea, ne-am decis că analizăm mai aprofundat această problemă legată de determinarea vinovăției doar în contextul unei forme – a răspunderii juridice civile.

Răspunderea juridică civilă constituie un element important al sistemului juridic, prezentându-se ca esența dreptului civil, caracterizat *per ansamblu* ca un procedeu eficient al mecanismului de protecție în realizarea normelor de drept. Anume răspunderea juridică civilă constituie un garant fundamental al drepturilor și libertăților cetățeanului, al ordinii de drept. Pe de altă parte, noul context socioeconomic, caracterizat prin dezvoltarea economiei de piață, a progresului tehnic, creșterea ofertei de bunuri, precum și prin diversificarea produselor, a impus necesitatea unei protecții juridice mai eficiente a drepturilor persoanelor fizice și juridice [9, p.43]. Bineînțeles, studiul asupra caracterelor specifice ale vinovăției se va efectua ținându-se cont de cele două forme ale răspunderii juridice civile: contractuală și delictuală, care provoacă multe discuții contradictorii în doctrină.

Scopul prezentului studiu rezidă în identificarea relației existente cu privire vinovăție, condiție de aplicare a răspunderii juridice civile: identificarea caracterelor specifice vinovăției, abordări teoretico-normative și practice prin prisma influenței deciziilor din domeniul legislativ asupra evoluției sistemului de drept civil.

Conținut. În doctrina din domeniul dreptului civil, alături de noțiunea de vinovăție apare și noțiunea de culpă, greșeală, prin care se subînțelege atitudinea persoanei față de fapta săvârșită, toate având un *caracter subiectiv*. Deci, componentele vinovăției nu diferă de cele care constituie substratul psihic comun oricărei acțiuni umane. Cel care săvârșește o faptă ilicită se folosește de aceleași procese, pe care le pune în mișcare atunci când săvârșește o faptă laudabilă. Deci, nu diferă mecanismul neurofiziologic, ci modul de dirijare a acestuia [2, p.21].

Sub aspect terminologic, poate fi observat faptul că în reglementările Codului civil al Republicii Moldova se folosește noțiunea „*vinovăție*”, care, într-o formulare generică, include cele două forme – intenția și culpa. Aspectul novator realizat prin această unificare din punct de vedere terminologic a conceptului, care definește atitudinea autorului faptei ilicite față de faptă și de urmările sale, este de apreciat. Potrivit sensului său propriu, termenul „*culpă*” nu poate cuprinde în conținutul său toate formele condiției subiective a răspunderii civile [4, p.223-224]. Cu toate acestea, redactorii Codului civil al Republicii Moldova nu dau dovadă de consecvență și coordonare, utilizând cele două noțiuni – „*vinovăție*” și „*culpă*” – ca fiind sinonime în materia răspunderii delictuale și contractuale [5, p.439-440]. Considerăm că studiul asupra caracterelor vinovăției va contribui la o concluzie mai explicită.

În condițiile societății contemporane, asistăm la un „*recul*” al răspunderii civile fundamentate pe culpă, fiind instituite în dreptul pozitiv noi ipoteze de răspundere pentru prejudicii, *independente de orice culpă*. Textul legal stabilește obligația despăgubirii victimelor în sarcina unor persoane responsabile, cum ar fi poluatorul sau fabricantul, importatorul sau distribuitorul produselor defectuoase în toate situațiile în care s-a produs un prejudiciu, indiferent de atitudinea lor psihică față de faptă și urmările ei. Analiza se transpune exclusiv în plan cauzal, obiectiv, astfel că producerea daunei declanșează mecanismul răspunderii civile. Mai mult, în aceste cazuri nu se face distincție între răspunderea contractuală și delictuală, ci se invocă o nouă răspundere, de tipul al III-lea [6, p.458-463].

În doctrina juridică franceză [11, p.17-20] se susține că ne aflăm într-un moment de „*criză*” a răspunderii civile, caracterizată prin „*deformarea*” noțiunii de culpă civilă, ca o consecință a extinderii considerabile a conținutului său la elemente obiective; în mod paradoxal, culpa morală se raportează la comportamentul anormal al făptuitorului prin care se încalcă regulile de conduită impuse într-o societate civilizată. În acest context, se conturează necesitatea recunoașterii unei culpe devenite „*obiective*”, care și-a pierdut rolul normativ, valențele sale morale, fiind subordonată imperativului major al reparării prejudiciului suferit de victimă, chiar și în absența conștiinței făptuitorului. O adevărată „*ofensivă*” declanșată împotriva culpei civile sub pretextul simplificării și eficientizării procesului de antrenare a răspunderii civile, cu prețul ignorării valorilor etico-morale instituite prin fundamentarea răspunderii subiective.

În fața acestor dispute, culpa, în opinia multor autori (și a noastră), rămâne „*eterna Doamnă a răspunderii civile*” [6, p.33, 35], continuând să exercite o influență dominantă în unele domenii, precum cele privind respectul vieții private și a ființei umane, protejarea dreptului de proprietate, a dreptului de proprietate intelec-

tuală, activitatea de concurență neloială, răspunderea profesioniștilor în exercitarea „propriei lor arte, măiestrii”, în relațiile de vecinătate etc.

Pe aceste coordonate, problematica culpei civile dobândește în prezent noi semnificații: unii autori [11, p.17-20] susțin teoria privind diminuarea rolului culpei în vederea susținerii unor fundamente obiective, ceea ce ar pune în discuție reducerea rolului funcției preventiv-educative a răspunderii, alții însă [17, p.400-413] dezvoltă ideea, potrivit căreia trebuie recalificat conținutul culpei civile, în sensul de a se renunța la tradiționala *atitudine psihică* a făptuitorului, orientându-se spre un element obiectiv – anormalitatea comportamentului său prejudiciabil.

Cele două forme ale răspunderii civile au la bază *culpe* diferite, care imprimă în fiecare caz reguli speciale, prin care obligația reparației poate fi antrenată în sarcina persoanei responsabile. În acest context, în doctrina noastră a fost îndelung dezbătută ideea, potrivit căreia cele două forme ale răspunderii civile reprezintă două instituții juridice aparte sau în cadrul instituției unice a răspunderii civile acestea reprezintă numai regimuri juridice distincte [5, p.151].

Totuși, în acest sens unii autori, la care ne raliem, evidențiază anumite caractere specifice vinovăției. Astfel, am putea evidenția următoarele caractere: **intelectiv, volitiv, exterioritiv**.

Prezența caracterului **intelectiv**, în calitate de caracter al vinovăției, presupune conștiința, „având un rol fundamental în cadrul proceselor de cunoaștere și a celor voliționale. Spre deosebire de actul inconștient, actul voluntar implică interpunerea între stimuli și răspuns a unor structuri specifice cu funcții mediatorii și reglatorii” [1, p.47]. Omul trebuie să-și dea seama că faptele sale sunt de natură să vătămă drepturile subiective ale celorlalți membri ai societății, adică trebuie să aibă conștiința caracterului antisocial al conduitei sale.

Caracterul **volitiv** reprezintă o activitate psihică îndreptată spre atingerea unor scopuri, care presupune de liberare și decizie pentru un anumit comportament de urmat. Individul reacționează la mediul ambiant, iar prin actul său voluntar se exprimă nevoia acestuia de a regula eventualele rupturi ale echilibrului dintre organism și mediu [16, p.58-59]. Deci, factorul volitiv este precedat de factorul intelectual, acesta din urmă constituind premisele celui dintâi [1, p.40].

De pe alte poziții se referă la caracterele conținutului vinovăției în temeiul teoriei psihologice savantul D.Baltag Astfel, dânsul susține că, exprimând poziția subiectivă a persoanei față de consecințele negative pentru societate ale faptei sale, vinovăția înglobează în conținutul său procesul psihic care precede sau însoțește consumarea conduitei ilicite. Un individ aflat în deplinătatea facultăților mintale este în măsură să conceapă și să aprecieze caracterul ilicit al acțiunii sale și urmările negative aferente ei. Pe de altă parte, deși existența omului în viața socială este relativ determinată, el are totuși posibilitatea să aleagă între multe feluri de a acționa [3, p.18]. Vinovăția implică libertatea subiectului de a acționa în mod conștient, caracterul deliberat al acțiunii sale, inclusiv asumarea riscului actului său. Pentru ca persoana responsabilă să devină subiect al răspunderii juridice, este necesar ca ea să fi avut posibilitatea de a decide în mod liber asupra săvârșirii faptelor sale, deci posibilitatea de a acționa cu discernământ și capacitatea de a-și dirija voința în raport cu un scop urmărit în mod conștient [12, p.239]. De aici, concretizează D.Baltag, putem concluziona că cele două atribute, care caracterizează și definesc existența ființei umane și care sunt în același timp și factorii conținutului vinovăției, sunt *rațiunea și libertatea* [3, p.19].

În cazul vinovăției, săvârșirea faptei ilicite presupune conceperea ei la nivel intențional, ideatic, înainte de a deveni realitate, pe planul rațiunii, conștiinței individuale, sub forma unor idei de comportament; în faza următoare se cântăresc argumentele în favoarea sau împotriva acțiunii, ajungându-se la final în favoarea deciziei de a săvârși sau de a se abține de la săvârșirea faptei antisociale. După finalizarea procesului decizional, se trece la manifestarea de voință care rezidă în direcționarea energiei în vederea realizării conduitei propuse. Deci, vinovăția implică libertatea voinței individului, caracterul deliberat al acțiunii sale, asumarea riscului unui comportament, și anume acești doi factori – rațiunea și libertatea – sunt punctele de reper pe care se sprijină ideea de nevinovăție. Dar ce reprezintă în fond din punct de vedere juridic voința și conștiința? Voința exprimă dorința manifestată a persoanei de a acționa sau nu într-un anumit fel ori indiferența acesteia față de eventualitatea producerii consecințelor socialmente negative ale faptei sale.

„Dați-mi cea mai nevinovată frază, scrisă de cel mai nevinovat om și pe baza ei îl voi trimite justificat pe autor la spânzurătoare”, spunea Richelieu. În acest extremism, aparent bizar, găsim un miez de adevăr. În fond, cum tratează un sistem de drept vinovăția? Privită dinspre fapta ilicită, adică dinspre fapta care încalcă valorile așa cum sunt ele cristalizate în normele juridice în vigoare, dreptul nu e interesat de componența afectivă

a atitudinii, nici de existența întregimii acesteia, el cercetează celelalte două componente – conștiința și voința – exprimate în conduita din raporturile exterioare ale individului uman ca subiect de drept. Sub aspect *cognitiv*, interesează dacă subiectul a făptuit în cunoștință de cauză sau nu, dacă și-a reprezentat corect sau eronat rezultatul, dacă a înțeles semnificația normativă a consecințelor rezultatului, între limite tolerabile. Sub aspect *volitiv*, interesează dacă subiectul a voit, a fost indiferent, nu a voit să se producă rezultatul și consecințele acestuia [13, p.150].

Spre deosebire de voință, conștiința se definește prin doi factori: unul de prevedere, iar altul de reprezentare. Conștiința implică prevederea consecințelor concrete ale faptei ilicite de către autorul acesteia, precum și reprezentarea pe planul lui intelectual a relației cauzale dintre actul său de conduită și rezultatul material datorat acestui act. Este indiferent din punct de vedere subiectiv, dacă individul acceptă și dorește producerea urmărilor negative ori le privește cu indiferență, sperând în mod ușuratic să nu se producă, deși nu exclude posibilitatea producerii. Acest conținut psihologic al vinovăției este valabil pentru toate formele de răspundere juridică, deoarece în el se pot încadra atât culpa intențională sau dolul, cât și culpa neintenționată, adică culpa propriu-zisă, cu toate modalitățile concrete de manifestare a lor.

O voință conștientă înseamnă o voință capabilă să reprezinte fapta și consecințele ei sau, deși nu a avut reprezentarea faptei și a consecințelor, a avut posibilitatea reală a acestei reprezentări. Deci, vinovăția ar putea fi definită ca o stare subiectivă a individului, o atitudine psihică liber exprimată față de fapta sa ilicită și urmările ei, faptă care prezintă un grad de pericol social, precum și reprezentarea greșită pe plan intelectual a relației cauzale dintre actul de conduită și rezultatul material datorat acestui act, sau, deși nu a avut reprezentarea faptelor și urmărilor, a avut posibilitatea reală a acestei reprezentări. Indiferent dacă din punct de vedere subiectiv individul acceptă și dorește producerea urmărilor negative ori le privește cu indiferență, prevăzându-le ca posibile, sau speră în mod imprudent să nu se producă, respectiv exclude posibilitatea producerii lor dintr-o lipsă de prevedere ce-i este imputabilă, atitudinea sa psihică are semnificație socială, deoarece ea reflectă contradicția dintre interesele sale proprii și interesele sociale apărute de ordinea de drept, de normele juridice a căror respectare este obligatorie pentru normala desfășurare a relațiilor sociale [11, p.20].

Semnificația socială a conținutului vinovăției se manifestă prin aceea că existența acesteia este strâns legată de conduita ilicită, care, la rândul ei, are o semnificație socială determinată de împrejurarea că prejudiciază interese și valori sociale pentru a căror apărare, la nevoie, se poate recurge la forța de constrângere a statului. De aici putem concludiona că conținutul psihologic și cel social al vinovăției sunt inseparabile; ele formează o unitate indisolubilă, iar această unitate dă vinovăției semnificația juridică de condiție și temei al răspunderii juridice și al răspunderii juridice civile.

În funcție de variațiunile factorului intelectual, concretizate în posibilitățile ca subiectul în momentul săvârșirii faptei să-și reprezinte clar consecințele acesteia, să și le reprezinte greșit sau să nu și le reprezinte deloc, deși avea posibilitatea și îndatorirea să și le reprezinte, vinovăția îmbracă forma intenției, atunci când persoana a avut reprezentarea corectă a urmărilor faptei sale, sau forma culpei, atunci când și-a reprezentat greșit sau nu și-a reprezentat deloc aceste consecințe socialmente dăunătoare.

Intenția este una dintre formele în care se poate manifesta vinovăția ca element al răspunderii juridice. Toate categoriile de fapte ilicite – infracțiuni, abateri disciplinare, contravenții sau delicate civile – sunt susceptibile a fi săvârșite cu intenție; de aceea, exprimarea vinovăției în această formă este frecvent întâlnită la oricare dintre formele răspunderii juridice (penală, administrativă, civilă, disciplinară etc). Cu toate acestea, pe plan juridic, cercetarea și explicarea intenției ca fenomen psihic s-a bucurat de atenția cuvenită numai în doctrina dreptului penal, iar în ce privește dreptul civil, administrativ, dreptul muncii, autorii s-au rezumat doar să constate că și intenția este o modalitate a vinovăției. Explicația trebuie căutată în împrejurarea că, sub aspectul stabilirii răspunderii și alegerii sancțiunii corespunzătoare faptei ilicite comise, gradul de vinovăție a făptuitorului prezintă importanță practică numai în dreptul penal. Aceasta nu înseamnă însă că intenția este o categorie juridică pur penală și că cercetarea ei din punct de vedere teoretic ar fi superficială la formele nepenale ale răspunderii juridice. În toate ramurile dreptului vinovăția este o condiție de la sine a răspunderii, iar cercetarea ei poate oferi o imagine reală în care se are în vedere intenția; vinovăția nu poate fi redusă numai la culpă, după cum răspunderea juridică nu poate fi just caracterizată făcându-se abstracție de răspunderea penală [7, p.170]. Particularitățile intenției au fost relevate în opiniile mai multor autori.

Analizând aceste opinii, putem conchide că intenția, ca formă a vinovăției, se caracterizează printr-un complex de factori psihici, între care cunoașterea caracterului antisocial al faptei, reprezentarea și acceptarea

urmărilor ei negative au un rol esențial și definitoriu pentru specificitatea conținutului său. Astfel, Francisco Carrara, exponent al doctrinei clasice penale, abordând problema privind elementele intenției, preciza că acestea sunt în număr de patru, și anume: cunoașterea legii; prevederea rezultatului actului voit; libertatea de alegere și voința agentului de a acționa [8, p.174]. Susținem și ne alăturăm opiniilor autorilor citați.

Concluzii. Vinovăția – condiție a răspunderii juridice civile, este nu doar necesară, dar ar fi bine ca la aplicarea răspunderii juridice civile, la determinarea valorii prejudiciului cauzat să se țină cont de formele și de gradele acesteia, așa ca în dreptul penal. În legislație și în doctrină, alături de noțiunea de vinovăție apare și noțiunea de culpă, greșeală, prin care se subînțelege atitudinea persoanei față de fapta săvârșită, toate având un *caracter subiectiv*.

Evidențiem ca importante următoarele caractere specifice vinovăției din dreptul civil: **intelectiv, volitiv, exterioritiv**. Prezența caracterului *intelectiv*, în calitate de caracter al vinovăției, presupune conștiința, având un rol fundamental în cadrul proceselor de cunoaștere și a celor voliționale. Spre deosebire de actul inconștient, actul voluntar implică interpunerea între stimuli și răspuns a unor structuri specifice cu funcții mediatorii și reglatorii. Omul trebuie să-și dea seama că faptele sale sunt de natură să vatăme drepturile subiective ale celorlalți membri ai societății, adică trebuie să aibă conștiința caracterului antisocial al conduitei sale. Caracterul *volitiv* reprezintă o activitate psihică îndreptată spre atingerea unor scopuri, care presupune deliberare și decizie pentru un anumit comportament de urmat.

Catacterul *exterioritiv* reprezintă necesitatea de a exterioriza și concretiza existența sau lipsa vinovăției.

Bibliografie:

1. ANTONIU, G. *Vinovăția penală*. București: Editura Academiei Române, 1995, p.47.
2. ARSENI, C. și coautorii. *Tratat de neurologie*. București: Editura Academiei, 1983, p.21.
3. BALTAG, D. Vinovăția – temei sau condiție a răspunderii juridice? În: *Revista Națională de Drept*, 2006, nr.6, p.18.
4. BOILĂ, L.R. *Răspunderea civilă obiectivă*. București: C.H. Beck, 2009, p.201-204, 458-463.
5. BOILĂ, L.R. Vinovăția, fundament al răspunderii civile, în ambele sale forme, în textele noului Cod civil, ca și în ale celui precedent. În: *Dreptul (România)*, 2012, nr.1, p.151.
6. BOILĂ, L.R. Culpă – eterna doamnă a răspunderii civile delictuale. În: *Revista română de drept privat*, 2010, nr.2, p.35; BOILĂ, L.R. *Răspunderea civilă delictuală subiectivă*. Ediția a 2-a. București: C.H. Beck, 2009, p.33 și urm.
7. BOBOȘ, Gh. *Teoria generală a dreptului*. Cluj, 1999, p.170.
8. CARRARA, Fr. Programe / Pred. N.Buzea. *Interacțiunea penală și culpabilitatea*. Alba Iulia, 1944, citat de M.N. Costin. *Marile instituții ale dreptului civil român*. Cluj-Napoca: Dacia, 1984, p.174.
9. COJOCARI, E. *Drept civil. Răspunderea juridică civilă*. Chișinău: Business Elita, 2002, p.43.
10. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.1.
11. JOURDAIN, P. *Les principes de la responsabilite civile*. 3^e edition. Paris: Dalloz, 1996, p.17-20.
12. MIHAI, Gh. *Teoria generală a dreptului*. București, 2001, p.239.
13. MIHAI, Gh. MOTICĂ, R. *Fundamentele dreptului*. București, 1999, p.150.
14. POP, L. *Contribuții la studiul obligațiilor civile*. București: Universul Juridic, 2010, p.439-440.
15. POP, L. *Teoria generală a obligațiilor*. București: Lumina LEX, 2000, p.223-224.
16. PIAGET, J. *Psihologia inteligenței*. București: Editura Științifică, 1965, p.58-59.
17. VINEY, G. La faute. În: *Traite du droit civil / Sub direcția lui J.Ghestin*. Paris: Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence, 2006, p.400-413.

Prezentat la 28.01.2015